

KRISTUS A NÁBOŽENSKÉ TRADÍCIE

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ *Mat 5,17–20; 15,1–6; 23,1–7; Iz 29,13; Rim 10,3*

ZÁKLADNÝ TEXT

Tento ľud ma ctí perami, ale jeho srdce je odo mňa ďaleko. Zbytočne ma však uctievať, lebo ako náuku podávajú ľudské príkazy. (Mat 15,8.9)

Zakladateľ metodizmu John Wesley tvrdil, že teológiu každého človeka podmieňujú štyri základné faktory: Písmo, tradícia, spôsob uvažovania a skúsenosť. Wesley netvrdil, že všetky štyri zložky majú rovnaký vplyv alebo autoritu. Ukázal, že Biblia je síce základom našej viery, ale naša tradícia, spôsob uvažovania a individuálna skúsenosť výrazne ovplyvňujú náš výklad Písma. Žiadny z týchto ďalších faktorov nie je sám osebe negatívny. Aj tradícia, teda určité „dedičstvo“ viery našich predchodcov na ceste s Bohom, môže byť pre nás veľkým požehnaním, vďaka ktorému sa môžeme vyhnúť chybám z minulosti. Apoštol Pavol preto vyzýval kresťanov v 2Tes 2,15: „Tak teda bratia, pevne stojte a držte sa podania, ktoré ste prijali...“ (tradícia = ústne podanie). Ale aj táto dobrá kresťanská tradícia musí stáť na pevnom biblickom základe, a teda podliehať Biblii. Problém vzniká, ak si kresťania cenia spôsob uvažovania, tradíciu a vlastnú skúsenosť viac ako jasné učenie Písma.

Tento týždeň sa budeme venovať tradíciám, na ktorých zákonníci a farizeji vybudovali mnohé zo svojich pravidiel. Rabíni pôvodne spisali tieto pravidlá s hlbokým rešpektom k Písmu a vôbec im nenapadlo postaviť ich na jednu úroveň s Písmom. Niektorí z ich horlivých nasledovníkov si zamenili priority a namiesto Písma upriamili svoju pozornosť na ľudskú tradíciu.

NA MOJŽIŠOVOM STOLCI

Vtedy Ježiš povedal zástupom a svojim učeníkom: Na Mojžišovu stolicu zasadli zákonníci a farizeji. Robte teda a zachovávajúte všetko, čo vám hovoria, ale podľa ich skutkov nekonajte. Lebo oni len hovoria, ale nerobia. Zväzujú ťažké bremená, ktoré nemožno uniešť, a kladú ich ľuďom na plecia, ale sami nechcú nimi ani prstom pohnúť. Všetky svoje skutky konajú iba preto, aby ich ľudia videli. Rozširujú svoje modlitbové remienky a zväčšujú si strapce na rúchach. Majú radi popredné miesta na hostinách a prvé stolice v synagógach, pozdravy na námestiach, a aj to, keď ich ľudia oslovujú: Rabbi! (Mat 23,1–7)

OSOBNÉ ŠTUDIUM

Kým „zákonníci a farizeji“ (znalci Písma) sa nám navonok môžu javiť ako dve nezávislé skupiny, ktoré sa akoby náhodou spojili, veľmi pravdepodobne aspoň časť zákonníkov patrila medzi farizejov (pozri Sk 23,9). Farizeji boli jedným z prúdov antického judaizmu (vznikol v polovici 2. stor. pred Kr.). Predpokladá sa, že farizeji pochádzali zo skupiny *chásidim* (zbožní), ktorá sa angažovala za makabejského povstania.

Farizeji sa usilovali brániť židovskú vieru pred helénskym vplyvom. Ich názov pochádza z hebrejského *paras* (oddeliť) a znamená *oddelení* (perušim). V období veľkého pohanského vplyvu, ktorý prenikal do Palestíny, farizeji považovali za svoju povinnosť zabezpečiť, aby každý židovský muž dostal náležité vzdelanie o zákone. Na zabezpečenie tejto úlohy ustanovili pozíciu *rabínov* (od slova veľký, významný, prenesene učiteľ, majster).

Ježiš svojim výrokom o tom, že zákonníci a farizeji si zasadli na „Mojžišovu stolicu“ (Mat 23,2.3), potvrdil ich pozíciu učiteľov ľudu. Na nich ležala zodpovednosť za to, že ľudia budú vyučení v poznaní zákona.

Väčšina odkazov na zákonníkov a farizejov v Novej zmluve je negatívnych. Ak zoberieme do úvahy podiel niektorých z nich na odsúdení Ježiša a na prenasledovaní jeho nasledovníkov, tento negatívny pohľad je namieste. Zdá sa, akoby sledovali ľudí, len aby mohli niekoho nachytať pri nejakej chybe a obviňiť ho z porušenia zákona. Keď čítame náš dnešný text pozorne, všimneme si, že Ježišove výhrady voči farizejom a zákonníkom neboli v oblasti učenia (ortodoxie), ale v oblasti praktického života (ortopraxie). Problémom nebolo ich úsilie priviesť ľudí k dodržiavaniu Mojžišovho zákona, ale ich vlastná neschopnosť či nechota žiť podľa zákona. Tento obraz farizejov je v Písme taký častý, že slovo farizej sa dnes používa ako synonymum pre pokrytectvo. Farizeji jedno hovorili, a iné robili. A keď aj urobili správnu vec, väčšinou to bolo z nesprávnych pohnútok.

APLIKÁCIA

- Prečítaj si ešte raz, čo Ježiš povedal o zákonníkoch a farizejoch. Ako by si mohol prísť na to, že si v podobnom probléme ako oni? Akú spätnú väzbu, aké zrkadlo používaš, aby bola tvoja viera nielen úprimná, ale aj čestná?

ĽUDSKÉ PRÍKAZY

Vtedy prišli k Ježišovi farizeji a zákonníci z Jeruzalema a spýtali sa: Prečo tvoji učenci prestupujú tradíciu starších? Ved' si neumývajú ruky, keď idú jesť chlieb! On im odpovedal: A vy prečo prestupujete Božie prikázanie pre svoju tradíciu? Ved' Boh povedal: Cti svojho otca aj matku! A: Kto zlorečí otcovi alebo matke, musí zomrieť. Vy však hovoríte: Človek, ktorý by povedal otcovi alebo matke: To, čo by si mal dostať odo mňa, je dar – ten už vraj nemusí ctiť svojho otca. Takto ste zbavili platnosti Božie slovo pre svoju tradíciu. (Mat 15,1–6)

Hoci farizeji a zákonníci „sedeli na stoliči Mojžišovej“, autoritou pre ich učenie vonkoncom nebola len Stará zmluva. Zákony a príkazy, ktorými sa riadili a ktoré presadzovali, boli postavené na výklade a autorite popredných rabínov. Cieľom týchto výkladov nebolo nahradiť Písmo, ale doplniť a objasniť ho. Najprv sa šírili ústne, neskôr ich začali spisovať do kníh (zvitkov).

Prvý známy oficiálny spis rabínskeho práva sa objavil pred koncom druhého storočia po Kristovi. Vtedy rabin Jehuda-ha-Nasi (Princ Júda), čelný predstaviteľ židovskej komunity, pôsobil ako hlavný redaktor *Mišny*. Verilo sa, že okrem písaného zákona dostal Mojžiš od Boha aj ústne zjavenie, ktoré sa v podobe výrokov a tradícií odovzdávalo z generácie na generáciu a malo sa zachovať v *Mišne*. Zákony zaznamenané v *Mišne* odrážali štyri storočia rabínskych interpretácií Písma. Medzi ďalších rabínov, ktorí mali vplyv na formovanie *Mišny*, patrili Hillel a Šammaj – Ježišovi súčasníci. Medzi ďalších významných rabínov patrili Gamaliel, ktorý bol Hillelovým vnukom a Pavlovým učiteľom (Sk 22,3).

V prvej lekcii sme si hovorili o rabínskych zákonoch nazývaných *halacha*, čo v preklade znamená „chodiť“. Rabíni boli presvedčení, že keď ľudia budú verne chodiť cestou tých najmenších prikázaní, automaticky budú zachovávať aj tie najdôležitejšie. Rabínske zákony a nariadenia mali byť akousi ohradou, ktorá mala chrániť pred pádom do vážneho hriechu. Problém nastal, keď tie najmenej dôležité rabínske príkazy či nariadenia začali nadobúdať neprimeranú dôležitosť, až sa napokon nedalo odlišiť, čo si vyžaduje tradícia a čo Boží zákon. O aký spor išlo v našom dnešnom texte (Mat 15,1–5)? Nezdá sa, že by mal Ježiš problém s tým, že farizeji mali svoje vlastné nariadenia a pravidlá. Bol však proti tomu, aby ich vyvyšovali na úroveň doktríny alebo učenia Písma. Žiadny človek nemá autoritu na to, aby vytváral náboženské príkazy a zákazy a staval ich na úroveň Božích zákonov. To však neznamená, že by spoločenstvo veriacich nemohlo vytvárať svoje vlastné pravidlá, ktoré usmerňujú chod spoločenstva. Praktické nauky môžu veriacim pomáhať žiť podľa Božej vôle. Tieto ľudské nauky, nariadenia či pravidlá sa však *nikdy* nesmú postaviť na úroveň Božích prikázaní.

- **Ktorými pravidlami, tradíciami a zvykmi sa ako Cirkev adventistov s. d. riadime? Ako ich hodnotíš? Ako nám pomáhajú v našom živote viery? Ako nám pomáhajú žiť podľa Božej vôle a podľa Božích prikázaní? Napíš si ich a prines do triedy sobotnej školy. Pokús sa odpovedať na otázku, akú úlohu tieto pravidlá zohrávajú v živote spoločenstva viery?**

**OSOBNÉ
STÚDIUM**

APLIKÁCIA

TRADÍCIA STARŠÍCH

Pokrytci, dobre o vás prorokoval Izaiáš, keď povedal: Tento ľud ma ctí perami, ale jeho srdce je odo mňa ďaleko. Zbytočne ma však uctievať, lebo ako náuku podávajú ľudské príkazy. Nato zavolał zástup a povedal im: Počujte a pochopte! Človeka nepoškrvňuje to, čo vchádza do úst, ale čo vychádza z úst, to poškrvňuje človeka. Tu prišli učenici a povedali mu: Vieš, že sa farizeji pohoršili, keď počuli to slovo? On im odpovedal: Každá rastlina, ktorú nezasadil môj nebeský Otec, bude vykorenená. Nechajte ich! Sú to slepí vodcovia slepých. Ak však slepý vedie slepého, obaja padnú do jamy. (Mat 15,7–14)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Ako sme už uviedli, pravidlá a tradície mali ľuďom pomáhať zachovávať Mojžišov zákon. Niektorí rabíni však na ne kládli taký silný dôraz, že prestali rozlišovať medzi tradíciou a samotným Zákonom. Po čase učenie rabínov získalo takú autoritu, že ho ľudia začali pokladať za rovnako záväzné ako Písmo. Je zrejmé, že keď rabíni začali spisovať svoje komentáre, ich zámerom nebolo pridávať niečo k Písmu. Ich zapálenie učenici považovali zrejme za svoju povinnosť šíriť tieto jedinečné myšlienky medzi ľuďmi.

Prečítaj si ešte raz text Mat 15,1.2. Na čom je postavená tradícia, o ktorej hovoria? V čom podľa teba spočíva problém? Prečítaj si aj texty Mar 7,1–5 a Mat 15,11.

Zrejme by sme sa poriadne zapotili, ak by sme mali v Písme nájsť prikázanie: „Nebudeš jesť jedlo neumytými rukami.“ To by však farizejov a zákonníkov neprekvapilo, lebo ten príkaz bol obsiahnutý v „tradícii starších“ (Mat 15,2). Keď konfrontovali Ježiša ohľadom „previnenia“ učeníkov, mali jasno v tom, že učenici neprestupujú Mojžišov zákon, ale *tradíciu starších*. Vážnosť, akú tejto „kauze“ prikladali, naznačuje, že pre farizejov to bol naozaj veľmi vážny náboženský problém.

Dôvod farizejskej posadnutosti umývaním rúk pred jedlom nebol hygienický (čo by nám asi napadlo ako prvé), ale rituálny – skutočným problémom bola *obradná nečistota*. Zdá sa, že farizejom ležalo na srdci, aby sa ľudia nedotýkali potravy rukami, ktoré sa predtým dotýkali ceremoniálne nečistých vecí. Takto by sa mohlo stať, že dotýkajúc sa jedla *nečistými rukami* by sa obradne znečistili. Táto tradícia bola pre Židov dôležitá a pochádzala zrejme z aplikácie prikázania o umývaní rúk a nôh kňazov, ktorí mali vstúpiť do svätostánku (2Moj 30,17–21).

Skutočnosť, že farizeji sa Ježišovi sťažovali na konanie jeho učeníkov, naznačuje, že Ježiš túto známu tradíciu neporušil (Mar 7,3). Ježiš dobre vedel, že farizeji majú tendenciu preháňať a zveličovať bezvýznamné veci.

APLIKÁCIA

- Prečítaj si Iz 29,13.14. Ktoré dôležité biblické princípy sú tu predstavené? V čom sú tieto princípy pre teba dôležité?

ĽUDSKÉ PRAVIDLÁ

On (Ježiš) im odpovedal: A vy prečo prestupujete Božie prikázanie pre svoju tradíciu? Ved' Boh povedal: Cti svojho otca aj matku! A: Kto zlorečí otcovi alebo matke, musí zomrieť. Vy však hovoríte: Človek, ktorý by povedal otcovi alebo matke: To, čo by si mal dostať odo mňa, je dar – ten už vraj nemusí ctíť svojho otca. Takto ste zbavili platnosti Božie slovo pre svoju tradíciu. (Mat 15,1–6)

Cti svojho otca a svoju matku, ako ti prikázal Hospodin, tvoj Boh, aby si dlho žil a dobre sa ti vodilo v krajine, ktorú ti dáva Hospodin, tvoj Boh! (5Moj 5,16)

Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo tak je to spravodlivé. Cti si otca i matku – to je prvé prikázanie s prislúbením –, aby sa ti dobre vodilo a dlho si žil na zemi. (Ef 6,1–3)

„Nahrádzanie Božích príkazov ľudskými dosiaľ neprestalo. Aj medzi kresťanmi sú zavedené zvyky a ustanovenia, ktoré nemajú o nič pevnejší základ než tradíciu otcov. Božie prikázania boli nahradené ustanoveniami, ktoré sa opierajú len o ľudskú moc. Ľudia lipnú na svojich tradíciách, uctievať svoje zvyky a voči tým, ktorí im chcú poukázať na ich omyly, prechováajú nenávisť... Boh nás vyzýva, aby sme namiesto autority cirkevných otcov prijali Slovo večného Otca, Pána neba i zeme.“ (DA 398; TV 275)

Prečítaj si ešte raz text Mat 15,3–6 v kontexte 2Moj 20,12; 5Moj 5,16, Mat 19,19 a Ef 6,2.

Keď farizeji na Ježiša zaútočili pre umývanie rúk, predpokladali, že odpovie priamo na ich obvinenie. Ježiš však odpovedal svojím typicky unikátnym spôsobom – protiotázkou, ktorá mierila na podstatu veci. Chcel ich pozornosť upriamiť na to, že problémom nie je umývanie rúk či platenie desiatok, ale vyvýšenie ľudských pravidiel nad Božie normy. Farizeji by nepochybne vedeli logicky obhájiť svoj postoj k umývaniu rúk. A rovnako dobre by vedeli zdôvodniť, že finančné prostriedky pre odkázaných rodičov radšej zaspätia ako dar Bohu na dôkaz svojej bezpríkladnej lásky a odovzdanosti Bohu.

Hoci farizeji mohli považovať argumenty pre svoje konanie za rozumné a nepriestrelné, jedna vec je zrejma: Boh od ľudí nechce, aby ho mali radi podľa ich vlastných predstáv a pravidiel. Bolo ctihodné, že farizeji sa usilovali o poriadok a svätý život, ale táto snaha nikdy nemala zatieniť Božiu vôľu. Farizeji si mali uvedomiť, že tých 613 zákonov zaznamenaných v Mojžišovom zákone si neprotirečilo, ale existoval medzi nimi súlad. Chybný dôraz farizejov na „tradíciu starších“ spochybňoval Božie slovo (Mat 15,6).

Ježišova odpoveď musela farizejmi otriasť. Jeho obvinenie, že vlastne porušujú zákon a presadzovaním tradície „zbavujú Božie slovo platnosti“, muselo vyznieť až škandálne! Ved' farizeji samých seba považovali za ochrancov zákona a svojím učením chceli ľuďom pomôcť lepšie dodržiavať zákon.

- **Vieš rozlíšiť, čo je Božím prikázaním a čo ľudským výkladom a tradíciou? Ako sa to dá odlíšiť? Čo ti v tom môže pomôcť? O ktorých pravidlách nemáš istotu, či sú Božím príkazom, alebo tradíciou? Ako v takýchto prípadoch môžeme nájsť správnu odpoveď?**

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

APLIKÁCIA

VÄČŠIA SPRAVODLIVOSŤ (MAT 5,20)

Nemyslite si, že som prišiel zrušiť zákon alebo prorokov. Neprišiel som zrušiť, ale naplniť. Amen, hovorím vám: Pokiaľ nepominie nebo a zem, nepominie ani najmenšie písmenko, ani jediná čiarka zo zákona, kým sa všetko nestane. Kto by teda zrušil čo len jedno z týchto najmenších prikázaní a učil by tak ľudí, bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve. Kto ich však bude zachovávať a učiť, bude označený za veľkého v nebeskom kráľovstve. Hovorím vám, že nikdy nevojdete do nebeského kráľovstva, ak vaša spravodlivosť neprevýši spravodlivosť zákonníkov a farizejov. (Mat 5,17–20)

Pretože nepoznajú Božiu spravodlivosť a usilujú sa uplatniť svoju spravodlivosť, nepodrobili sa Božej spravodlivosti. (Rim 10,3)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Prečítaj si text Mat 5,17–20 v kontexte nášho štúdia tento týždeň. Akým spôsobom môžeme rozumieť jeho slovám z verša 20?

Ak by sme verš Mat 5,20 čítali vytrhnutý z kontextu, mohlo by sa zdať, že je výzvou, aby sme žili minimálne tak spravodlivo ako farizeji a zákonníci, prípadne ešte viac.

Je toto naozaj obsahom Ježišových slov? Našťastie odpoveď je na dosah. Včerajšia lekcija ukázala, že nebolo výnimočné, ako farizeji a zákonníci vyvýšili ľudskú tradíciu nad Boží zákon. Ježiš im musel povedať, že ich učenie a konanie v konečnom dôsledku spochybňujú a znefunkčujú Božie slovo. V pondelňajšej lekcii sme spomenuli, že hoci zákonníci a farizeji mali dobrú snahu, mnohí z nich upadli do pokrytectva práve preto, že nimi predstavené pravidlá života jednoducho nemohli fungovať v reálnom živote.

Ak sme zoznámení s kontextom toho, čo sa dialo, nie je ťažké pochopiť skutočný zmysel Ježišových slov. Úplne pokojne mohol svoje slová zakončiť vetou: „Kto by teda zrušil čo len jedno z týchto najmenších prikázaní a učil by tak ľudí, bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve.“ (Mat 5,19) Farizeji boli takí sústredení na ľudské nariadenia a pravidlá, že očividne prestupovali Boží zákon. Ich spravodlivosť bola založená na ich vlastnom úsilí, a preto jednoducho nemohla fungovať, nebola ozajstná, nemala v Božích očiach žiadnu cenu. Ako zaznamenal prorok Izaiáš, keď o „všetkých našich spravodlivých skutkoch“ povedal, že sú ako „poškvrnené rúcho“. (Iz 64,5 SEK; 64,6 Roh)

Spravodlivosť, o ktorej Ježiš hovoril, sa začína v srdci človeka. V spore o umývanie rúk Ježiš ukázal na omyl farizejov citátom z proroka Izaiáša: „Tento ľud... ctí si ma iba svojimi perami, no jeho srdce je ďaleko od mňa...“ (29,13) Bohu ide o viac než o naše slová, gestá či vonkajšie činy.

Ježiš túži, aby sme prijali ponúkaný dar milosti. Túži tiež, aby mocné pôsobenie Svätého Ducha zmenilo náš život. Len takto môže naša *spravodlivosť* prevýšiť spravodlivosť zákonníkov a farizejov. Nejde o počítanie dobrých skutkov a dodržaných pravidiel, ale o vieru v Krista a prijatie jeho spravodlivosti. Je to spravodlivosť vyvierajúca z úplného podriadenia sa Božej vôli a z nasledovania Ježiša.

APLIKÁCIA

- Prečítaj si text Rim 10,1–3. Ako ti tento text pomáha pochopiť, čo je to skutočná spravodlivosť?

PODNETY NA ZAMYSLENIE

Pre ďalšie štúdium si prečítaj kapitoly *Tradícia* (DA 395–398; TV 273–276) a *Beda farizejom* (DA 610–620; TV 424–432) v knihe *Túžba vekov*. Prečítaj si aj z Matúša 23. kapitolu.

„Všetci, čo uznávajú ľudskú autoritu, cirkevné obyčaje alebo tradície otcov, mali by pamätať na Kristove varovné slová. *Zbytočne ma uctievať, lebo ako náuku podávajú ľudské príkazy.* (Mat 15,9)“ (DA 398; TV 276)

MYŠLIENKY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Ktoré tradície zachováva naša cirkev? Ktoré tradície nasleduje váš zbor? Prečo je dôležité rozpoznať a pomenovať ich ako tradície? Prečo sú niektoré z nich dôležité? Akú úlohu zohrávajú vo vašom spoločenstve? Ktoré tradície majú univerzálne uplatnenie a ktoré majú len miestny význam?
2. „Veriaci často umožnili nepriateľovi, aby pracoval prostredníctvom nich práve vtedy, keď mali byť úplne zasvätení Bohu a napredovaniu jeho diela. Ani si neuvedomili, ako ďaleko zišli z cesty spravodlivosti. Živením ducha kritiky a reptania a ducha farizejskej zbožnosti a pýchy zarmútili Božieho Ducha a výrazne zbrzdili prácu Božích poslov.“ (9T 125) Ako veriaci „nevedomky“ záde z cesty spravodlivosti? Čo môže človek urobiť, aby sa nechytil do pasce samospravodlivosti?
3. Zamyslíte sa nad bohoslužbou vo vašom zbore. Prečo prebieha práve takým spôsobom? Ako by ste zdôvodnili každú jej časť (piesne, zbierka, rôzne druhy modlitieb, čítanie Písma, pokľaknutie, kázanie a podobne)? Čo sa môžete zo spôsobu vašej bohoslužby naučiť o vplyve tradície na našu vieru? Je tradícia nevyhnutne zlá? Kedy sa stáva nebezpečnou?